

Pyhä vanhurskas Paraske

Elämäkerta

Pyhä vanhurskas Paraske, oik. Paraskeva Mikitantytär (Nikitina) Stepanova, syntyi ortodoksiperheeseen 27.12.1833 Inkerinmaan Lempaalassa, jossa hänen isänsä oli orja ja seppä Kuussovan (Ivan Kusovin) hovissa. Isän ja äidin kotikieli oli pohjoisinkeroisten murre, joka oli lähellä Itä-Kannaksen suomalaismurteita.

Parasken poikkeuksellinen lahjakkuus herätti huomiota jo varhain, hänen laulaessaan paimenessa. Jäätyään orvoksi Paraske 20-vuotiaana avioitui äitinsä kotikylään Sakkolaan, myöhemmän Metsäpirtin, Vaskelaan. Mieheensä kotitalon Larilan mukaan hän sai kutsumanimen Larin Paraske. Aviomies Kaurila Stepanov oli Paraskea 18 vuotta vanhempi. Avioliitosta syntyi yhdeksän lasta, joista kolme varttui aikuisiksi. Perinne on mustamaalannut sairastelevaa aviomiestä nahjukseksi, mutta Paraske itse ei tätä moittinut. Kaurilan kuoltua Paraske suri miestänsä.

Paraske elätti itsensä ja perheensä kovalla työllä, veti jaaloja Taipalejoen rantamilla ja kantoi niihin halkoja sekä haki jalkaisin Pietarin orpokodista hylättyjä lapsia kasvateiksi, yhteensä viisikymmentä lasta. Vauvaikäisiä hän imetti omalla rintamaidollaan. Paraske otti myös luokseen yksinhuoltajaäidin, jonka kyläläiset halusivat karkottaa. Teot osoittavat Parasken avuliaisuutta köyhiä kohtaan, tukevat hänen rooliaan äitinä ja oikeuttavat pitämään Paraskea ”huostaanotettujen lasten suojelijana”. Koska Paraskella ei ollut antaa lapsilleen ja lapsenlapsilleen perintönä aineellista, hän luki jokaiselle heistä Herran siunauksen.

Paraske luetaan Suomen maineikkaimpiin runolaulajiin. Häneltä on merkitty muistiin ennätyselliset 1 343 runoa, yhteensä 32000 säettä; lisäksi kymmeniä itkuvirsiä ja tuhansia sananlaskuja. Pääosan tallennustyöstä teki Sakkolan luterilainen pappi Adolf Neovius, joka muutettuaan Porvooseen kutsui Parasken luokseen vuonna 1891. Paraske tuli nyt laajemmille piireille tutuksi. Hän esiintyi Helsingissä, taidemaalarit Albert Edelfelt ja Eero Järnefelt maalasivat hänen muotokuvansa, säveltäjä Jean Sibelius kuunteli ja innostui hänen sävelistään. Hänestä kiinnostui myös englantilainen matkailija Annie Clive Bayley. Suomalainen kansatieteilijä, arkeologi ja valtiopäivämies Theodor Schvindt tallensi häneltä naisten vanhat kirjontakuviot opiksi tuleville kirjoille.

Parasken runoihin ja itkuvirsiin sisältyy hänen kotiseutunsa keskeinen poeettinen perinne. Parasken tulkitsemana se ei edusta pelkästään muinaisrunoutta vaan myös syvällistä hengellisyyttä: välitöntä puhetta Jumalalle, iloa Jumalan luomakunnasta. Hänen toistuvia hengellisiä teemojaan ovat Jumalan apu, turva ja määräysvalta. Mielirukouksessaan hän laulaa:

Jo mie jossai olisin,
kussain kujertelisin
ilman armotta Jumalan,
toimetta totisen Luojan.
Pie, Luoja, piirissäis,
vaali valtakunnassais,
akkiloi jallais alla!

Paraskella kuten kansanuskonossa yleensäkin kristilliset käsitteet voivat yhdistyä loitsumagiaan. Lapsenkylvetyksessä Paraske toivoo Kristuksen verta ja Marian maitoa vahvistamaan lasta: ”Mikä vettä suuhun, se vereks! Jeesuksen veri punanen, Maarian makia maito...”

Parasken elämää on tulkittu kärsimyslegendana, mutta vastapainona hänen elämässään oli myös huumorintajua, lahjakkuutta, iloa ja elinvoimaa. Lauluemon tallennettu perintö on säilynyt ja hänet tunnetaan koko Suomessa. Paraske on hurskaan kansannaisen esikuva. Paitsi että hän omassa elämässään oli ahkera hyväntekijä ja lastensa kasvattaja hän kuvaa myös niitä tuhansia tuntemattomia äitejä, jotka säilyttivät ja välittivät ortodoksista uskoa Karjalassa vuosisatojen aikana.

Parasken kuvaaminen ikonissa

Parasken ulkonäkö on tunnettu lukuisista maalauksista ja valokuvista. Usein hän on niissä pukeutunut itselleen vieraaseen esiintymisasuun. Ikonissa hänet kuvataan kotiseutunsa juhlavassa ortodoksisen naidun kansannaisen asussa: huivi, jonka alla on kovitettu päähine (povoinik), sekä lyhyt takki. Paraskea ei saa kuvata kanteleen tai paimentorven kanssa, koska häntä ei ole liitetty pyhien joukkoon runonlaulajana. Ikonissa on paikka tekstile, joka välittää kirkon julistusta. Vaihtoehtoina on kaksi Paraskelta taltioitua säeparia, jotka voidaan kirjoittaa myös peräkkäin:

1. Älä heitä Herra Jeesus, hylkää hyvä Jumala!
2. Olkoon kiitetty Jumala, ylistetty Yksi Luoja!

Virallinen kirkon perinteen mukainen nimi

Pyhä vanhurskas Paraske.

Muistopäivä

3. tammikuuta (kuolinpäivä vuonna 1904). Paikka: Kannaksen Metsäpirtti. Paraske on haudattu Raudun Palkealaan, missä hänen kadonneen hautakivensä paikalle on 1992 pystytetty uusi muistomerkki.